

Cooperativismo e Economía Social, nº 33 (2010-2011), pp. 79-84

“APROBACIÓN DA LEI 5/2011, DE 29 DE MARZO, DE ECONOMÍA SOCIAL”

Manuel José VÁZQUEZ PENA

I

Seguindo a tendencia presente no ámbito comunitario ao establecemento dun marco xurídico de apoio e recoñecemento da economía social, como actividade económica diferenciada que require de accións sustantivas de apoio e fomento público, aprobouse a Lei 5/2011, de 29 de marzo, de “*Economía Social*” (Boletín Oficial do Estado do 30 de marzo de 2011).

Este texto, que entrou en vigor o pasado 30 de abril, é o resultado dun proceso que ten o seu máis inmediato antecedente nos traballos de elaboración dun estudo conducente á aprobación dunha Lei de Economía Social, traballos feitos por unha Comisión independente de persoas expertas, designada polo Goberno da nación a través do Consello para o Fomento da Economía Social e co acordo da Confederación Empresarial Española de Economía Social (CEPES).

Partindo do informe da referida Comisión e da proposta de CEPES, procedeuse á elaboración dun texto común que contou co respaldo de gran parte do sector. Ademais, é preciso sinalar que no proceso de elaboración do proxecto foron informadas as Comunidades Autónomas, a través da Conferencia Sectorial de Emprego e Asuntos Laborais do día 29 de abril de 2010, e o propio Consello para o Fomento da Economía Social, que na súa reunión plenaria do día 29 de abril de 2010 manifestou o seu acordo maioritario ao texto. Na mesma liña, na súa aprobación acadou o voto unánime de todo o Senado e o apoio de todos os grupos parlamentarios no Congreso dos Diputados (326 votos a favor, unha única abstención e ningún voto en contra).

II

O obxectivo básico da Lei é configurar un marco xurídico que, sin pretender substituír a normativa vixente de cada unha das entidades que conforman o sector, supoña o recoñecemento e millor visibilidade da economía social, otorgándolle unha maior seguridade xurídica por medio das actuacións de definición da economía social, establecendo os principios que deben contemplar as distintas entidades que a forman. Partindo destes principios se recolle o conxunto das diversas entidades e empresas que contempla a economía social.

Asimesmo, recoñécese como tarefa de interés xeral, a promoción, estímulo e desenvolvemento das entidades da economía social e das súas organizacións representativas. Contémplase ademais a importancia da interlocución dos poderes públicos cas organizacións que representan ás distintas entidades que compoñen a economía social, propias pola súa figura xurídica e actividade, sulíñando o papel a desempeñar polas confederacións intersectoriais de ámbito estatal representativas do sector e restaurando co encaxe xurídico máis acertado, o Consello para o Fomento da Economía Social como órgano asesor e consultivo vinculado ao Ministerio de Traballo e Inmigración, relacionandoo co sector mediante esta Lei, xa que anteriormente estaba incardinado na Legislación estatal de sociedades cooperativas.

III

Pois ben, a Lei 5/2011 consta de nove artigos, sete disposicións adicionais, dous disposicións transitorias e catro disposicións derradeiras.

O artigo 1 establece o obxecto da Lei, sendo éste o establecemento, por un lado, dun marco xurídico común para o conxunto das entidades que conforman o sector da economía social, respetando sempre a normativa propia de cada unha delas, e, por outro, a constitución das medidas de fomento aplicables ás mesmas, en función dos seus fin e principios.

Dando cumprimento ao anterior, o artigo 2 versa sobre o concepto e a denominación da economía social. En concreto, sinálase no mesmo que se denomina economía social ao conxunto das actividades económicas e empresariais, que no ámbito privado levan a cabo aquelas entidades que, de conformidade cos principios orientadores recollidos no artigo 4, perseguen ben o interés colectivo dos seus integrantes, ben o interés xeral económico ou social, ou ambos á vez. Ao hilo deste precepto compre neste momento por de manifesto que o artigo 4 recolle os catro principios que orientan a actuación das entidades da economía social: a) A primacía das persoas e do

fin social sobre o capital, que se concreta nunca xestión autónoma e transparente, democrática e participativa, que leva a priorizar a toma de decisións máis en función das persoas e as súas aportacións de traballo e servizos prestados á entidade ou en función do fin social, que en relación ás súas aportacións ao capital social; b) a aplicación dos resultados obtidos da actividade económica principalmente en función do traballo aportado e servizo ou actividade realizada polas socias e socios ou por os seus membros e, no seu caso, ao fin social obxecto da entidade; c) a promoción da solidariedade interna e ca sociedade que favoreza o compromiso co desenvolvemento local, a igualdade de oportunidades entre homes e mulleres, a cohesión social, a inserción de persoas en risco de exclusión social, a xeneración de emprego estable e de calidade, a conciliación da vida personal, familiar e laboral e a sustentabilidade; e d) a independencia respecto aos poderes públicos.

Sen perxuízo das competencias asumidas polas Comunidades Autónomas, o artigo 3 dispón que o ámbito de aplicación da Lei se estende a todas as entidades da Economía Social que actúen dentro do Estado; isto é, conforme se sinala no artigo 5, as cooperativas, as mutualidades, as fundacións e as asociacións que leven a cabo actividade económica, as sociedades laborais, as empresas de inserción, os centros especiais de emprego, as cofradías de pescadores, as sociedades agrarias de transformación e as entidades singulares creadas por normas específicas que se rixan polos principios establecidos no xa citado artigo 4.

O artigo 6 refírese ao catálogo dos diferentes tipos de entidades integrantes da economía social, que será elaborado e actualizado polo Ministerio de Traballo e Inmigración, previo informe do Consello para o Fomento da Economía Social, e en coordinación cas Comunidades Autónomas. Este catálogo, ao igual que ocorre cos existentes no ámbito autonómico, terá que ser público, facéndose efectiva a publicidade a través de medios electrónicos.

O artigo 7, logo de afirmar que as entidades da economía social poderán constituir asociacións para a representación e defensa dos seus intereses, e que éstas poderán agruparse entre sí, recolle os criterios de representatividade das Confederacións intersectoriais de ámbito estatal representativas; confederacións que terán representación nos órganos de participación institucional da Administración Xeral do Estado que se ocupen das materias que afectan aos seus intereses económicos e sociais. Terán asimismo representación nos órganos da Administración Xeral do Estado, as organizacións de ámbito estatal que agrupen maioritariamente ás entidades da economía so-

cial, en todas aquelas actividades de representación que lles sexan propias pola súa natureza xurídica e actividade.

De igual modo, a organizacións, federacións ou confederacións representativas de cada Comunidade Autónoma terán representación nos órganos de participación institucional das Administracións das Comunidades Autónomas que se ocupen das materias que afectan aos seus intereses económicos e sociais, na forma en que se prevea polas Comunidades Autónomas.

Pola súa parte, o artigo 8 cumpre con outro dos obxectos da lei: o recoñecemento, coma tarefa de interés xeral, da promoción, estímulo e desenvolvemento das entidades da economía social e das súas organizacións representativas. Nesta liña, os poderes públicos, no ámbito das súas respectivas competencias, terán como obxectivos das súas políticas de promoción da economía social, entre outros, os seguintes: a) Remover os obstáculos que impidan o inicio e desenvolvemento dunha actividade económica das entidades da economía social. Para elo prestarase especial atención á simplificación de trámites administrativos para a creación de entidades da economía social; b) facilitar as diversas iniciativas de economía social; c) promover os principios e valores da economía social; d) promocionar a formación e readaptación profesional no ámbito das entidades da economía social; e) facilitar o acceso aos procesos de innovación tecnolóxica e organizativa aos emprendedores das entidades de economía social; f) crear un entorno que fomenta o desenvolvemento das iniciativas económicas e sociais no marco da economía social; g) involucrar ás entidades da economía social nas políticas activas de emprego, especialmente en favor dos sectores máis afectados polo desemprego, mulleres, xoves e parados de longa duración; h) introducir referencias á economía social nos plans de estudo das diferentes etapas educativas; e i) fomentar o desenvolvemento da economía social en áreas como o desenvolvemento rural, a dependencia e a integración social.

Finalmente, o artigo 9 regula o Consello para o Fomento da Economía Social, órgano asesor e consultivo na materia, que terá as seguintes funcións: a) Informar e colaborar na elaboración de proxectos sobre calquer disposición legal ou regulamentaria que afecten a entidades da economía social; b) elaborar os informes que se soliciten polo Ministerio de Traballo e Inmigración e demais departamentos ministeriais; c) evacuar informe previo, de conformidade co artigo 6, na elaboración e actualización do catálogo de entidades da economía social do Ministerio de Traballo e Inmigración; d) informar os programas de desenvolvemento e fomento da economía social; e) realizar estudos e informes sobre cuestións e problemas que afecten á

economía social e en especial sobre o reforzo do coñecemento, presenza institucional e proxección internacional da economía social; f) velar pola promoción e o respecto aos principios orientadores da presente na Lei que nos ocupa; g) emitir informe previo na adopción das medidas de información estadística das entidades de economía social nos termos da disposición adicional primeira; e h) cantas outras funcións e competencias se lle atribúan por disposicións legais e regulamentarias.

A disposición adicional primeira regula a información estadística sobre as entidades da economía social e a disposición adicional segunda refírese á financiación das actuacións previstas no ámbito estatal, en concreto, alude aos medios de financiación das actuacións de promoción, difusión e formación da economía social, por un lado, e, por outro, do funcionamento do Consello para o Fomento da Economía Social. Pola súa parte, a disposición adicional terceira clarifica a natureza da ONCE como corporación de dereito público cúa normativa específica confírelle a consideración de entidade singular de economía social. A disposición adicional cuarta recolle a necesidade de que o Goberno integre ás empresas da economía social nas estratexias para a millora da produtividade. Neste senso, a disposición adicional quinta establece que o Goberno enviará ao Congreso dos Deputados, nun prazo de dous anos dende a entrada en vigor da Lei que anotamos, un informe sobre os efectos desta. Finalmente, a disposición adicional sétima pon de manifesto que o Goberno aprobará nun prazo de seis meses dende a entrada en vigor da Lei, un programa de impulso das entidades de economía social, con especial atención ás de singular arraigo no seu entorno e ás que xeneren emprego nos sectores máis desfavorecidos [a disposición adicional sexta (“*Exercicio de actividades sanitarias por titulados universitarios de Licenciado en Psicología ou Graduado no ámbito da Psicología*”) non merece, ao igual que acontecerá máis adiante ca disposición derradeira terceira (“*Modificación do texto refundido da Lei Xeral da Seguridade Social, aprobado polo Real Decreto Lexislativo 1/1994, de 20 de xuño*”) referencia neste momento].

Das dúas disposicións transitorias que atopamos na Lei, a primeira mantén a aplicación da disposición adicional segunda da Ley 27/1999, de 16 de julio, de Cooperativas, en tanto en canto non se desenrole regulamentariamente o funcionamento e a composición do Consello para o Fomento da Economía Social. A segunda posibilita ás cooperativas de vivendas enaxenar ou arrendar a terceiros non socios as vivendas da súa propiedade iniciadas con anterioridade á entrada en vigor desta Lei.

Pola súa banda, na disposición derradeira primeira determinanse os títulos competenciais desta norma, que constitue lexislación básica, dictada ao amparo do artigo 149.1.13.^a da Constitución, que atribue ao Estado as “*bases e coordinación da planificación xeral da actividade económica*”, salvo o disposto nos artigos 8.3 y 9, que corresponde á competencia de autoorganización do Estado, así como o previsto na disposición adicional primeira, que se ampara na competencia exclusiva atribuída ao Estado polo artigo 149.1.31.^a da Constitución, en materia de “*estadística para fins estatais*”.

A disposición derradeira segunda habilita ao Goberno para dictar as disposicións de aplicación e desenrolo necesarias, mentres que a disposición derradeira cuarta prevé a entrada en vigor da norma ao mes da súa publicación no Boletín Oficial do Estado.

IV

Ainda que o paso dado polo noso Lexislador podería ter sido maior, con todo, non cabe dúbida de que a Lei 5/2001 constitúese coma un elemento significativo no recoñecemento do innegable valor social que aporta a economía social, ofrecendo a oportunidade de impulsar a consolidación desta “*terceira vía*” como sector institucional do noso sistema económico. Trataríase, polo demais, da primeira Lei destas características que se aproba no ámbito europeo, dato éste importante na medida de que pode esta norma servir de referente e axudar a xenerar marcos e tendencias similares que contribúan decisivamente a recoñecer á Economía Social coma un importante actor económico e social que deba ser tido en conta na definición das políticas públicas e no actuar das nosas Administracións.